

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji**

Warszawa, dnia 4 lutego 2011 r.

**Zarząd
H. Cegielski – Poznań
Spółka Akcyjna**

P/10/048
KGP-4101-06-04/2010

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹ (dalej *ustawa o NIK*), Najwyższa Izba Kontroli² przeprowadziła w H. Cegielski – Poznań SA w Poznaniu (dalej Spółka lub HCP), kontrolę procesów restrukturyzacyjnych w latach 2006 - 2010 (III kw.) – z uwzględnieniem zagadnień z okresu wcześniejszego, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą.

W związku z ustaleniami przedstawionymi w protokole kontroli, podpisanym w dniu 16 grudnia 2010 r. Najwyższa Izba Kontroli - Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji, stosownie do art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Zarządowi Spółki niniejsze *Wystąpienie*.

1. NIK negatywnie ocenia działania Zarządu Spółki w zakresie procesów restrukturyzacyjnych podejmowanych w latach 2006 - 2009 (I poł.). W okresie tym utrzymywano stan uzależnienia Spółki od zamówień przemysłu stoczniowego bez zapewnienia dostatecznej dywersyfikacji produktowej, co przyczyniło się do niekorzystnej sytuacji ekonomicznej HCP. NIK pozytywnie ocenia natomiast podjęcie w IV kw. 2009 r. działań sanacyjnych, poprzez przyjęcie i następną konsekwentną realizację *Strategii HCP SA na lata 2010 – 2012*. Wykonując określone w niej zadania

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji.

dokonano m.in. zbycia zbędnego majątku nieprodukcyjnego, redukcji zatrudnienia oraz zmian organizacyjnych, a także podjęto intensywne działania w celu rozwoju nowych produktów.

2. W ocenie NIK sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki w okresie objętym kontrolą była zdecydowanie niekorzystna, o czym świadczą m.in.: zmniejszająca się wartość aktywów i kapitału własnego, malejący zysk oraz przeważające, ujemne przepływy pieniężne.

Wartość aktywów trwałych Spółki zmniejszyła się z 227 647 tys. zł w 2006 r. do 167 352 tys. zł w 2010 r. (III kw.). Zmalała także wartość aktywów obrotowych – z 222 750 tys. zł w 2006 r. do 168 136 tys. zł na koniec III kwartału 2010 r. Jednocześnie kapitał własny Spółki, po niewielkim wzroście w 2008 r. spadł o 11,6% i na koniec okresu objętego kontrolą wyniósł 150 209 tys. zł. Na spadek wartości aktywów miała wpływ przede wszystkim sprzedaż części zbędnego majątku nieprodukcyjnego Spółki oraz ograniczone wydatki inwestycyjne, maksymalnie na poziomie odtworzeniowym (w wysokości odpisów amortyzacyjnych).

Zysk netto Spółki corocznie malał, a w 2009 r. odnotowano stratę w wysokości 20 198 tys. zł. Zysk netto po trzech kwartałach 2010 r. wyniósł 449 tys. zł i wynikał przede wszystkim ze zbycia aktywów trwałych (prawa wieczystego użytkowania gruntów oraz środków trwałych) oraz ze zbycia udziałów w Fabryce Pojazdów Szynowych. NIK dostrzega jednak, że trzy kwartały 2010 r. to okres zbyt krótki na osiągnięcie pełnych rezultatów przyjętej *Strategii*.

Spółka w okresie objętym kontrolą w coraz większym stopniu finansowała się kapitałem krótkoterminowym, który na koniec 2009 r. stanowił kwotę 209 030,7 tys. zł (ok. 80% zobowiązań i rezerw na zobowiązania) oraz 148 259 tys. zł na koniec III kw. 2010 r. (83%). Środki te pochodziły głównie z zaliczek na dostawy, stanowiących w okresie objętym kontrolą ok. 60% zobowiązań krótkoterminowych.

O pogarszającej się sytuacji finansowej Spółki świadczą także ujemne przepływy pieniężne netto, na każdym poziomie działalności – operacyjnym, inwestycyjnym (wskutek kupna aktywów trwałych) i finansowym (z tytułu wydatków na spłatę kredytów i pożyczek wraz z odsetkami). W 2006 r. oraz latach 2008 - 2009 ujemne przepływy netto wyniosły odpowiednio: 32 230 tys. zł, 19 357 tys. zł³ oraz 23 082 tys. zł. W 2007 r. Spółka uzyskała ponad 35 000 tys. zł przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej, co przełożyło się na

³ W 2008 r. HCP wykazała dodatnie przepływy z działalności inwestycyjnej w kwocie 2.380,0 tys. zł, głównie z wpływów z dywidendy od jednostek powiązanych.

ok. 16 500 tys. zł dodatnich przepływów pieniężnych netto – głównie z tytułu wzrostu należności oraz stanu zaliczek od odbiorców.

Konsekwencją ujemnych przepływów pieniężnych netto były kształtujące się poniżej zalecanych norm wskaźniki płynności, ilustrujące zdolność Spółki do terminowego regulowania zobowiązań krótkoterminowych. Przykładowo, wskaźnik płynności szybkiej powinien wynosić 1, co oznacza zdolność danej jednostki do pokrycia wszystkich swoich zobowiązań krótkoterminowych przy pomocy płynnych aktywów finansowych. Dla Spółki wskaźnik ten w okresie objętym kontrolą osiągał wartości: 0,89 w 2006 r., 0,76 w 2007 r., 0,72 w 2008 r., 0,44 w 2009 r. i 0,38 w I połowie 2010 r.

NIK zwraca ponadto uwagę, że w okresie objętym kontrolą podstawowa działalność operacyjna Spółki, tj. produkcja silników okrętowych, była trwale nierentowna⁴ - z wyjątkiem 2009 r., kiedy to dodatnia rentowność na sprzedaży była wynikiem gwałtownego wzrostu kursu dolara amerykańskiego, w którym denominowana była znaczna część obrotu handlowego HCP.

3. NIK negatywnie ocenia prawie całkowite uzależnienie Spółki od zamówień przemysłu stoczniowego. W latach 2006 – 2009 produkcja Spółki praktycznie nie była zdywersyfikowana. W tym okresie nastąpiła natomiast znacząca ekspansja chińskiego przemysłu stoczniowego na rynkach światowych oraz praktyczne zaniechanie produkcji w stocznich polskich i niektórych niemieckich. Pogłębiło to niekorzystną sytuację ekonomiczno-finansową HCP.

W okresie objętym kontrolą Spółka była jedynym krajowym dostawcą wysokoprężnych, wolnoobrotowych dwusuwowych silników spalinowych⁵, przeznaczonych do napędu głównego statków towarowych oraz stacjonarnych zespołów prądotwórczych dla elektrowni lądowych. We współpracy z licencjodawcami Spółka dostarczała także silniki dla stoczni zagranicznych (niemieckich i chińskich). Pomimo wzrostu w latach 2006 - 2008 sprzedaży wyrobów związanych z ochroną środowiska (dmuchawy promieniowe do oczyszczalni ścieków), części zamiennych i usług (w szczególności najmy i dzierżawy nieruchomości i obiektów niewykorzystywanych do celów produkcyjnych), ich udział w przychodach Spółki ze sprzedaży wynosił średnio ok. 20% i nie pozwalał na zrównoważenie strat wynikających ze spadku produkcji i sprzedaży silników okrętowych.

⁴ W latach 2006-2008 i w 2010 r. (III kw.) wynosiła odpowiednio: -3%, -6%, -9% i -23%.

⁵ Produkowanych w oparciu o dwie posiadane przez Spółkę licencje: Wärtsilä – Szwajcaria Ltd (WS) oraz MAN Burmeister & Wain Diesel A/S-Dania (MBD-C). Na podstawie tych umów licencyjnych Spółka (obowiązujących do 2012 r.) Spółka może sprzedawać produkowane przez siebie silniki we wszystkich krajach Unii Europejskiej oraz w Rosji i Wietnamie (licencja WS), oraz w Indiach, Pakistanie i Ukrainie (MAN).

W dniu 6 listopada 2008 r. Komisja Europejska podjęła decyzję uznającą za nielegalną pomoc finansową udzieloną Stoczni Gdańsk SA, Stoczni Gdynia SA oraz Stoczni Szczecińska Nowa sp. z o.o. przez Rząd Polski. W wyniku tej decyzji została uchwalona *ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stocznioowego*⁶ (weszła w życie w dniu 6 stycznia 2009 r.) – na podstawie, której rozpoczęło się to postępowanie. W dniu wejścia w życie ustawy (6 stycznia 2009 r.) Spółka, z tytułu umów na produkcję silników okrętowych dla polskich stoczni, miała zaangażowane aktywa w wysokości 109 387,7 tys. zł.

W dniu 5 maja 2009 r. w stan upadłości postawiono dwie stocznie niemieckie w Wismarze i Rostocku-Warnemuende (wchodzące w skład grupy Wadan)⁷. Zaangażowanie Spółki z tytułu realizacji kontraktu na dostawę silników dla tych stoczni wynosiło 40 313,1 tys. zł (po uwzględnieniu dokonanych przedpłat). W okresie od kwietnia do lipca 2009 r. oraz we wrześniu 2009 r. licencjodawca Wärtsilä – Szwajcaria Ltd (WS) anulował umowy na dostawę 8 sztuk silników z przeznaczeniem dla stoczni chińskich – w tym przypadku wartość poniesionych przez Spółkę kosztów z tytułu anulowanych umów była niższa od otrzymanych przedpłat o 4 754,1 tys. zł.

4. NIK zwraca uwagę, że w latach 2003 - 2005 Spółka przeprowadziła proces restrukturyzacji, w ramach postępowania wszczętego przez Prezesa Agencji Rozwoju Przemysłu SA⁸. Restrukturyzacja przy udziale środków publicznych (49 mln zł w formie pożyczki) została podjęta w związku z problemami polskiego sektora stocznioowego, wskutek których Spółka utraciła płynność finansową i możliwość regulowania swoich zobowiązań, w tym także wobec licencjodawców – co stanowiło szczególnie poważne zagrożenie dla jej funkcjonowania. W wyniku restrukturyzacji Spółka m.in. zrationalizowała organizację produkcji, zatrudnienie i majątek; uzyskała dodatnie wyniki finansowe na wszystkich poziomach działalności oraz osiągnęła w dużej skali stabilny portfel zamówień na rentowne produkty. Nie dokonano jednak restrukturyzacji produktowej, w tym zwłaszcza dywersyfikacji produkcji.

Wprawdzie w latach 2006 - 2009 (I poł.) podejmowano działania ukierunkowane na poszukiwanie nowych wyrobów, których produkcja pozwoliłaby zmniejszyć uzależnienie od sektora stocznioowego, ale działania te – w ocenie NIK – były niewystarczające. Sytuacja

⁶ Dz. U. Nr 233, poz. 1569.

⁷ Wyjaśnienia Wiceprezesa Zarządu Spółki z dnia 14 grudnia 2010 r.

⁸ Na podstawie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o pomocy publicznej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy (Dz. U. Nr 213, poz. 1800 ze zm.).

ekonomiczno-finansowa oraz pozycja rynkowa Spółki w połowie 2009 r. była podobna do stanu spzrez restrukturyzacji, o której mowa powyżej.

5. W ocenie NIK niekorzystne było prowadzenie w latach 2006 - 2009 (do września) działalności Spółki bez zaakceptowanej przez Radę Nadzorczą *Strategii Rozwoju*. Opracowane w tym okresie dokumenty stanowiły albo plany rzeczowo-finansowe (tak jak opracowany w 2006 r. *Plan strategiczny na lata 2006 - 2009*⁹) albo po opracowaniu były wycofywane przez Zarząd lub nie uzyskiwały akceptacji Rady Nadzorczej.

W marcu 2008 r. Zarząd Spółki przyjął *Strategię Grupy HCP SA*¹⁰, która zawierała diagnozę aktualnej sytuacji rynkowej i ekonomiczno-finansowej Spółki i całej Grupy Kapitałowej HCP. Wskazano w tym dokumencie na uzależnienie od przemysłu stoczniowego, w tym od zagrożonych upadłością nierentownych polskich stoczn, nierentowną główną produkcję, brak środków na rozwój, koszty produkcji znacznie wyższe niż w konkurencyjnych firmach, brak własnych rozwiązań produktowych, które miałyby istotne znaczenie dla skali przychodów, a także na konieczność ponoszenia wysokich opłat licencyjnych i przestarzały park maszynowy. Zarząd zaproponował w *Strategii* szereg działań restrukturyzacyjnych – sprzedaż udziałów w dwóch spółkach zależnych oraz upłynnienie zbędnego majątku nieprodukcyjnego w celu pozyskania środków na dywersyfikację produktową, restrukturyzację zatrudnienia oraz spłatę zobowiązań z tytułu udzielonych przez ARP pożyczek – prowadzących do realizacji opcji strategicznej, tj. całkowitej prywatyzacji Grupy HCP poprzez sprzedaż poszczególnych jej segmentów. Zarząd Spółki nie rozpoczął jednak restrukturyzacji i w listopadzie 2008 r. wycofał *Strategię*¹¹.

Ostatecznie, w czerwcu 2009 r., Zarząd Spółki opracował *Strategię rozwoju H. Cegielski – Poznań SA na lata 2009-2011*¹², którą następnie zmieniono na *Strategię HCP SA na lata 2010-2012*¹³ zaakceptowaną przez Radę Nadzorczą we wrześniu 2009 r.

⁹ Na lata 2006-2008 przyjęty uchwałą Zarządu Spółki nr 17/06 z dnia 22 lutego 2006 r., pozytywnie zaopiniowany przez Radę Nadzorczą uchwałą nr 24/V/06 z dnia 29 marca 2006 r.; na lata 2007-2009 przyjęty uchwałą Zarządu nr 20/07 z dnia 14 marca 2007 r., pozytywnie zaopiniowany przez Radę Nadzorczą uchwałą nr 70/V/07 z dnia 31 marca 2007 r.

¹⁰ Uchwała Zarządu Spółki nr 19/08 z dnia 7 marca, zaopiniowana przez Radę Nadzorczą Spółki uchwałą nr 111/V/08 z dnia 7 marca 2008 r.

¹¹ Z wyjaśnień Zarządu Spółki wynika, że o wycofaniu tego dokumentu zdecydowało niejednoznaczne stanowisko Rady Nadzorczej Spółki, spodziewane zmiany osobowe w Zarządzie Spółki (w październiku 2008 r. Rada Nadzorcza ogłosiła postępowanie konkursowe na wybór nowego Prezesa Zarządu Spółki) oraz stanowisko Ministerstwa Skarbu Państwa, oczekującego na decyzję Komisji Europejskiej w sprawie polskich stoczn (nie przekazane na piśmie Spółce).

¹² Uchwała Zarządu Spółki nr 64/09 z dnia 3 czerwca 2009 r.

¹³ Uchwała Zarządu Spółki nr 119/09 z dnia 22 września 2009 r., pozytywnie zaopiniowana przez Radę Nadzorczą uchwałą nr 65/VI/09 z dnia 24 września 2009 r.

W ocenie NIK, założenia *Strategii* z września 2009 r. tylko nieznacznie różniły się od *Strategii* z marca 2008 r. W praktyce oznacza to, że Spółka mogła rozpocząć niezbędne działania restrukturyzacyjne 18 miesięcy wcześniej, w korzystniejszej sytuacji rynkowej oraz lepszej sytuacji ekonomiczno-finansowej.

6. NIK pozytywnie ocenia realizację *Strategii HCP SA na lata 2010 - 2012*. Spółka sprzedała zbędny majątek nieprodukcyjny, zredukowała zatrudnienie oraz wprowadziła zmiany organizacyjne. Podjęto też działania w celu rozwoju produktów i rynków. W okresie od przyjęcia *Strategii* do końca III kw. 2010 r. Spółka pod względem nowych produktów ukierunkowała się głównie na inwestorów realizujących obiekty energetyki rozproszonej opartej na silnikach gazowych, biogazownie rolnicze, małe oczyszczalnie ścieków, reaktory do odsiarczania i odpylania spalin w elektrociepłowniach (do 200 MW), instalacje do karbonizacji biomasy oraz produkcję konstrukcji stalowych o dużych gabarytach, a także usługi kooperacyjne. Do końca września 2010 r. koszty rozpoczęcia produkcji nowych wyrobów wyniosły 758,8 tys. zł, a przychody 10 400 tys. zł (z produkcji konstrukcji stalowych wielkogabarytowych).

NIK zwraca uwagę, że w rachunku wyników na dzień 30 września 2010 r., w strukturze sprzedaży przychody ze sprzedaży produktów inne niż silniki napędu głównego i usług stanowiły ponad 52%. Jednak w tym samym okresie Spółka odnotowała stratę na sprzedaży (14 105 tys. zł) – co z kolei wskazuje, że portfel oferowanych przez Spółkę wyrobów nie w pełni jeszcze zastąpił silniki okrętowe.

W ocenie NIK, największą przeszkodą w dywersyfikacji produkcji była infrastruktura produkcyjna przystosowana do produkcji małoseryjnej i jednostkowej oraz brak w latach 2009 - 2010 możliwości pozyskania środków na rozwój nowych produktów, ze względu na trudną sytuację finansową Spółki.

7. NIK negatywnie ocenia nadmierne angażowanie aktywów Spółki w produkcję dla przemysłu stocznioowego bez należytego zabezpieczenia jej interesów. Zgodnie z zawieranymi umowami rozliczano koszty wyprodukowania kompletnego silnika, nie fakturując dostarczanych przez Spółkę części.

W ramach postępowania kompensacyjnego prowadzonego na podstawie przywołanej wyżej ustawy, Spółka zgłosiła niefakturowane wierzytelności wobec polskich stoczní na łączną kwotę 93 650,6 tys. zł, w tym wobec: Stoczní Szczecińska Nowa Sp. z o.o. w wysokości 49 205,6 tys. zł i Stoczní Gdynia SA – w wysokości 44 445,6 tys. zł. Wierzytelności te nie zostały uznane przez Sąd, co spowodowało, że Zarządca Kompensacji

odstąpił również od realizacji umów na dostawę silników okrętowych w toku – odpowiednio w dniu 18 marca 2009 r. (w odniesieniu do umów zawartych przez Stocznnię Gdynia SA) oraz 14 kwietnia 2009 r. (umów zawarte przez Stocznnię Szczecińska Nowa Sp. z o.o.) – bez poniesienia konsekwencji finansowych. Z umów tych wynikało, że powstałych kosztów materiałowych nie można było fakturować, ponieważ Spółka miała prawo rozliczyć tylko koszty wyprodukowania kompletnego silnika¹⁴. W wyniku nadmiernego zaangażowania kapitałowego Spółki w realizację tych umów, ich anulacja obciążyła wyłącznie wyniki ekonomiczno-finansowe HCP. Realizacja polityki handlowej Spółki należała do obowiązków Wiceprezesa Zarządu Spółki, Dyrektora Handlowego.

Jednocześnie NIK negatywnie ocenia zgłoszenie po terminie sprzeciwu do przekazanej Sądowi przez Zarządcę Kompensacji listy wierzytelności Stoczni Szczecińska Nowa Sp. z o.o.. Odpowiedzialność za ten stan ponosi [REDAKTOWANO]¹⁵ radca prawny Spółki oraz nadzorujący te działania [REDAKTOWANO]¹⁶ Wiceprezes Zarządu Spółki, Dyrektor Handlowy¹⁷.

Ostatecznie, w wyniku dokonania rozliczeń ze stoczniami za dostawy wyrobów gotowych w I poł. 2009 r. wierzytelność Spółki wobec Stoczni Gdynia S.A. w dniu 30 września 2010 r. wyniosła 25 006,7 tys. zł, a w stosunku do Stoczni Szczecińskiej Nowa Sp. z o.o. – 40 052 tys. zł. Zaangażowanie aktywów Spółki wobec kontrahentów zagranicznych na dzień 30 września 2010 r. wynosiło 40 313,1 tys. zł [REDAKTOWANO]¹⁸. NIK zwraca również uwagę, że ewidencja księgowa Spółki nie obejmuje przypisania zapasów materiałowych do konkretnych zleceń produkcyjnych, co uniemożliwia prowadzenie skutecznej kontroli zarządczej procesu produkcyjnego oraz monitorowania bieżącego kształtowania się kosztów produkcji.

8. Biorąc pod uwagę powyższe oceny i uwagi, na podstawie art. 60 ust. 2 *ustawy o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli przedstawia następujące wnioski:

- 1)** Podjęcie działań w celu zabezpieczenia interesu Spółki w umowach zawieranych z kontrahentami.

¹⁴ Por. także wyjaśnienia Zarządu Spółki z dnia 1 grudnia 2010 r.

¹⁵ Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej* – Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.

¹⁶ Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej* – Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.

¹⁷ Por. wyjaśnienia Wiceprezesa Zarządu Spółki, Dyrektora Handlowego z dnia 8 grudnia 2010 r.

¹⁸ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej* – Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm., w związku z art. 11 ust. 4 *ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji* – tj. Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm.

- 2) Rozważenie prowadzenia ewidencji księgowej, w sposób umożliwiający powiązanie aktualnych stanów magazynu materiałów z realizowanymi zleceniami produkcyjnymi.

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji, na podstawie art. 62 ust. 1 *ustawy o NIK*, zwraca się do Zarządu Spółki o nadesłanie, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub o przyczynach niepodjęcia tych działań.

Stosownie do art. 61 ust. 1 *ustawy o NIK*, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi Spółki prawo zgłoszenia do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków, zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji, o której wyżej mowa, liczy się – stosownie do art. 62 ust. 2 *ustawy o NIK* – od dnia otrzymania ostatecznej uchwały w sprawie powyższych zastrzeżeń.

(-) Andrzej Otrębski
Dyrektor Departamentu Gospodarki, Skarbu
Państwa i Prywatyzacji